

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia profundissimi Doctoris de Auxilio gratiæ medicinalis Christi Salvatoris, & de prædestinatione hominum & Angelorum proponitur, ac dilucidè ostenditur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

10. Charitati gratis diligenti Deum non repugnat respectus mercedis aut retributionis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13704

gratis amamus, ita gratis desideramus, & gratis concupiscimus, & speramus, ut gratis ipso propter ipsum praesente gaudeamus, cujus absentia ex amoris languore tristabamur. Nam ipsi Deo non nobis tam, animus quam omnes affectus ejus, & amor ejus, & spes, & contemptio, & fruitio ex ista charitate ultimo refunditur, reddendo nos ipsos ista perfectâ nostrî reformatione non nobis, sed Deo, cui nos ab ejus recedendo veritate, & voluntate, & potestate subtraximus. Vnde Augustinus: *Magis mihi me debeo hominibus ceteris, quamvis Deo magis quam mihi. Fini quippe ultimo qui cardo rei est, repugnat, ut ulterius quod quam referatur, nec aliud, nisi amandi perveritate referri potest.*

Hinc jam perspicue constare arbitror, non mediocriter eos tali qui spem Christianam tantopere deprimunt, ut eam subtrahant charitatis quasi ille qui diligit charitate, hoc ipso quo desiderat & sperat praesentiam dilecti sui, ab unico & vero objecto suo in se ipsum relinquit, & quodam sinceritatis adulterio, puritatem divinâ & gratuita charitatis, in concupiscentiâ amorem aut in mercenariâ cupiditatis fecunditatem verteret. Absit ista puerilis imaginatio. Charitas desiderat aut cupit dissolvi & esse cum Christo; charitas gaudet & gaudebit in Domino semper, quod fit cum Christo, Charitas dolet, quod non fit cum Christo, charitas sperat esse cum Christo. Et omnino, ut Augustinus ait, *pro varietate rerum que appetuntur atque fuguntur, sicut allicitur vel offendatur voluntas hominis, ita in his vel illos affectus mutatur & vertitur.* Est enim quilibet amor cardo affectuum omnium, quos Philosophi in voluntate stant verunt. Vique adeo, ut ubi amor fuerit, necesse sit prout rerum varietas voluntatem offendat aut mulceat, animum in omnes voluntatis affectus, desiderij, gaudij, odij, fugæ, tristitiæ, spei,

desperationis, iræ, audaciæ, profluere. Quo fit ut si amor iste charitas fuerit, omnes illi voluntatis motus è charitate prodeant, omnes boni sint atque laudabiles, omnes puri atque gratuiti, non minus proles atque ipsa mater unde nascuntur. Itaque Augustinus de quatuor istis affectibus celeberrimis, sub quibus Philosophi veluti ducibus alios omnes complecti solent: *Cives, ait, sanctæ Civitatis Dei, in huius vita peregrinatione secundum Deum viventes, metuumt, cupiuntque, dolent, gaudentque. Et quia rectus est amor eorum, istas omnes affectiones rectas habent.* Rectus enim amor Augustino in isto loco non est nisi charitas. Nam in sancto Paulo velut Archetypo gratuiti amoris, singulorum affectuum exempla demonstrans, *Non solum, inquit, propter semet ipsos his moventur affectibus, verum etiam propter eos quo liberari cupiunt, & dolent si pereunt, & gaudent si liberantur.* Nam addit, *libentissime spectant Paulum boni viri gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus; foris habentem pugnas, intus timores. cupientem dissolvi & esse cum Christo; desiderantem videre Romanos, emulantem Corinthios, & ipsa emulatione metuentem ne seducantur, magnam tristitiam & continuum dolorem cordis de Israëlitis habentem.* Quis vero nesciat quam fervido desiderio alij quos charitate diligebat, emendationem speraverit & salutem, qui etiam optabat anathema esse à Christo pro fratribus suis, vel hujusmodi ecstasicos imperus, non de amore concupiscentiæ, sed charitatis profectos esse? Nam ne quis existimaret hujusmodi affectus ex alio amore quam verâ charitate promanasse, statim ibidem occurrit Augustinus ac dicit: *Hi motus, hi affectus de amore boni, & de sancta charitate venientes, si vitia vocanda sunt, sanantur ea qua vera vitia sunt, virtutes vocantur.*

Lib. 14. de Civit. c. 9.

Ibid.

CAPVT DECIMVM.

Charitati gratis diligenti Deum non repugnat respectus mercedis aut retributionis.

QUOMODUM vero non satis naturam charitatis attenderunt qui spem non putaverunt esse motum ejus, ita non minus hallucinati sunt, qui mercedis seu retributionis intuitum ab ejus puritate removerunt. Nam sicut æternæ vitæ spem, seu beatitudinis expectationem, ita mercedis aut præmij appetitum amor concupiscentiæ proprium esse credidit. Sed in utroque non dissimiliter lapsi sunt. Non enim solus amor concupiscentiæ, sed & amor charitatis quam maxime præmij respicit, quod fortasse nec Scholastici negaturi sunt, si attendere velint, quid sit præmij ejus. Cum enim charitatis proprium sit & unica voluptas

diligere Deum, non quia hoc sibi suave, vel utile, vel gloriosum est, vel alia quacunque consideratione redundat in se, sed quia ita est ordo creatura sub creatore, qui sua superexcellenti bonitate & veritate dignus est, ut propter semet ipsum super omnia ardentissime diligatur, ita quoque unicum præmij est, veritatem & bonitatem Dei facie ad faciem contemplando ardentius amare & laudare Deum. Nec istud quia utile & beatificum est diligenti, sed quia æternæ veritati congruum, dilecto debitum, atque in seipso dignum & justum est. Amoris enim inchoati quo in hac vita tepemus, amor consummatus, quo in futura flagrabimus, unica merces est. Horum uterque

uterque summè gratuitus est, quia est amor Dei propter Deum; coque magis gratuitus, quo magis imperfectus amor, amore perfecto, veluti præmio, perfici & remunerari cupit. Itaque in Sermonibus de verbis Apostoli: Opera faciat in charitate non expectans retributionem temporalem, sed promissum Dei; faciem Dei. Et alibi non veretur Augustinus dicere, quod bona facere decet sine charitate, qua eterna sperat hinc præmia & ex fide expectat. Et in Psalmum centesimum trigessimum-quartum divinissimè: In erumnis, in laboribus, in vulneribus constituti (Sancti) laudaverunt Deum. Non eis displicuit nec torquent. Hoc est, GRATIS AMARE, non quasi proposita acceptione mercedis, quia ipsa MERCES TVA SUMMA DEVS IPSE ERIT QVEM GRATIS DILIGIS. ET SIC AMARE DEBES UT IPSVM PRO MERCEDE DESIDERARE NON DESINAS QVI SOLVS TE SATVET & sic. Philippus desiderabat eum diceret, cæde nobis Patrem & sufficit nobis. Ecce quid sit gratis diligere, ipsum indelineret mercedem expectare, inimirum in clara contemplatione serventissima, purissima, sincerissima gratuiti amoris charitate diligendum. Ita merces eo purius expectatur speraturque, quo forventius. Quod si charitas ista etiam corporis sui reformationem & immortalitatem respicit, non alio fine respicit, nisi ut mens à dirissimis concupiscentiarum stimulis & corruptionis miseris animam aggravantibus liberata, nulla concupiscentialis amoris cecitate aut resistentia interpellante, à contemplationis divina claritate & ardore revoceatur. Ita quicquid mercedis expectat charitas gratis expectat, quia propter istud solum expectat quod solum pura & gratuita charitatis est præmium. Unde in Psalmum septuagesimum secundum ad illa verba: Pars mea Deus in sæcula præclare dicit: Factum est cor castum, gratis iam amatur Deus. Non ab illo petitur aliud præmium. Qui aliud præmium petit à Deo, & propterea servire vult Deo, carius facit quid vult accipere, quam ipsum a quo vult accipere. Quid ergo? Nullam præmium Dei? NVLLVM PRÆMIVM DEI, IPSE DEVS EST. HOC AMAT, HOC DILIGIT: SI ALIVD DILEXERIT NON ERIT CASTVS AMOR. RECEDIS AB IGNE IMMORTALI, FRIGESCIS, CORRUMPIS. Labor est enim non medicosus, opinari quod salus propria & vitæ Dei, totiusque felicitatis nostre complexus non possit sincera charitate diligi. Cum potius è contrario, non debeat à Christiano alio amore diligi, nec in universis Augustini operibus Scripturæ sacræ ullum vestigium sit, quod alio sit amore quam veræ charitatis appetenda. Quasi vero aliter Christianus iustus sit se diligere, nisi diligendo Deum propter Deum. Hoc enim faciendo quam maxime seipsum diligit, nec velle diligit si aliter diligit. Nam sui ipsius profundissime obliviscendo, altissime sese diligit? Bonum enim nostram nullum est aliud quam illi adhaerere. Itaque ut

Serm. 16. de verb. Ap. p. cap. 7.

In Epist. ad Galat.

In Psal. 134

In Psal. 72.

Lib. 10. de Civit. c. 4.

A homo sese diligere nosset, constitutus est ei finis, quo referret omnia ut beatus esset. Non enim qui se diligit vult aliud esse quam beatus. Hic autem finis est adhaerere Deo. Et in Tractatibus in Ioannem: Nescio quo inexplicabili modo quisquis seipsum non Deum amat, non se amat. Et quisquis Deum non seipsum amat, ipse se amat. Qui enim non potest vivere de se, moritur utique amando se. Non ergo se amat qui se vivat se amat. Cum vero ille diligitur, de quo vivitur non se diligendo magis diligit, qui propterea non se diligit, ut eum diligit de quo vivit. Nec enim & corpus si diligere quippiam posset unquam perfectius se diligeret, quam si sui oblitum, artissima sibi dilectione alingeret animam, quæ ipsi vitam & motum præbet.

Tract. 112. in Ioan.

Nam si rectè ponderate voluerimus, quisquis delabitur ab illa charitatis puritate, ut amore concupiscentiæ incipiat velle & concupiscere sibi Deum, totum dilectionis ordinem, quem natura docet & lex aeterna præcipit, diligendi pervertit turbat. Nam & Deum ad se ipsum refert, & se ipso fruatur, quorum utrumque aeterna & indispensabili lege prescriptum est. Quicquid enim nobis in nobis sistendo concupiscimus, hoc ultimo referretur ad nos, quos prius diligimus, & quibus tanquam cardine diligendi fruimur. Unde Augustinus: Si diligis aurum, prius te diligis & sic aurum. Dico & ego, si diligis ita Deum, tibi concupiscendo Deum, prius te diligis, & sic Deum. Frueris ergo te, quia te ipsum propter te ipsum diligis; Deum vero non nisi propter te. Si enim vel te vel Deum propter Deum, jam egredimur hypothese notas, quia non concupiscentiæ, sed charitatis amor fuerit. Perversa est igitur illa cupiditas Dei; quia perversum est Deum ad nos ipsos amore referendo, nobis ipsis frui. Unde eleganter appositèque S. Augustinus: Sed nec se ipso quisquam frui debet, si quando advertat, quia nec se ipsum debet, propter se ipsum diligere; sed propter illum quo fruendum est. Tunc quippe est optimus homo, cum tota sua vita pergit in incommutabilem vitam, & toto affectu inhaeret illi. Si autem se propter se diligit non se refert ad Deum, sed ad se ipsum conversus, non ad incommutabile aliquid convertitur. Et propterea iam cum de se aliquid se fruatur; quia melior est cum totus fuerit atque contemplatur incommutabili bono, quam cum inde vel ad se ipsum relaxatur. Sui ipsius igitur vera dilectione constituta, pergit Augustinus ad dilectionem proximi: Si ergo te ipsum non propter te debes diligere, sed propter illum ubi dilectionis tua rectissimus finis est, non succenscat alius homo, si etiam ipsum propter Deum diligit. Hac enim regula divinitus constituta est: Diliges proximum sicut te ipsum: Deum vero ex toto corde &c.

Henr. 37.

Lib. 10. de Civit. c. 4.

lib. 10.

Quapropter si quis fortè non satis adhuc liquido capit, quomodo nobis & beatitudinem nostram seu beatificum nostrum bonum non amore concupiscentiæ, sed verà charitate appetamus; intueatur ille quid sit illud quod vera charitas proximo & procurrat & optet, & speret. Videbit enim & aeternam in contemplando amandoque Deo felicitatem, & corporis immor-

Handwritten marginal note in Latin script, possibly 'LANNI' or similar.

immortalitatem, sine qua illa perfecta esse non potest, charitate proximis desiderari, charitate procurari. Si enim esuriens cibus, potiusque sitiens, ac nudo vestis ex charitate appetitur, sedum satagimus ut ab errore & iniquitate conuersus credat Deo, credendoque diligit, & ex fide per dilectionem operante operetur, non nisi sinceræ charitatis in veris Christianis est virtus; quis dubitare sinitur, quin ei vitam æternam, hoc est, summam Dei cum ejus contemplatione charitatem, eadem puritate charitatis appetamus? Nec enim ibi spectamus, si viri boni simus, ut inde ad nos utilitas nulla redeat, sed ut ipse velot fidum mancipium subiciatur Deo. Quod si proximo æternam salutem animæ & corporis ex vera charitate cupimus, profectò & nobis; nam & nos ipsi maximè proximi sumus nobis; nec proximum supra nos, sed sicut nos ipsos diligere iussi sumus. Vnde de utriusque salute ex charitatis

Tract. 7 in
Epist. 100.

dilectione appetenda S. Augustinus: *Nec misceat se in utilitas seculi, quanto aliquid boni de dilectione operatur. Vide quid ibi appetit; salutem tuam, an laudem hominum ventosam.* Hieronymus: *Germana dilectio est in nobis, non sibi, sed sincera salutem fratrem quærens, nihil inuolumentum expectans nisi salutem ipsius.* Et spes, & charitas ex charitate nobis appetitur, ex charitate proximo, ex qua eadem charitate desideratur utriusque, & merces eius. Sed illa merces non est alia nisi ipse Deus luminosissima & ardentissima charitate in gloria æternitate diligendus. Nam ut charitas charitatis meritum est, parua maioris; ita charitatis charitas merces est, magna minoris, nullo detrimento, sed magno incremento gratuita seruitutis. Nec enim electio gratuita esse debuit, si ea mercede Deum diligeret, ut in æternam gratuito diligeret. Ita mirabili modo fit, ut sit nobis utilitatis nostræ contemptus in diligendo gratis Deo

Epist. 100.

utilissimus. Quo respexit S. Augustinus quando dixit: *Nec ita seruieram quod diximus nos illi (Deo) ad utilitatem nostram salutemque eruire, tanquam aliud aliquid ab ipso expectemus, quam eum ipsum qui summa utilitas & salus nostra. Sic enim cum gratis secundum illam vocem dignus: Mibi autem adherere Deo bonum.*

Ex quibus etiam satis intelligitur, quid sit Christianis operari propter retributionem: quem operandi modum multi tanquam non satis perspectum perfectis abiciendum putant. Amoris enim Dei ex quo cuncta iustitiae operatio proficisci debet, nulla est digna retributio nisi ipse Deus. Ex quo fit ut propter retributionem seu mercedem operari, non sit oculus à Deo ad se reflectere, & vel aliquid extra Deum, quod valde vitiosum est, vel etiã ipsum Deum mercedem tanquam sibi utilem expectare, ut amor ejus & opus amoris ultimo tandem ad nos ipsos terminetur. Absit, ut ita Christianus propter retributionem operetur, sed hoc est propter retributionem operari, ut operis boni quod propter iustitiam, hoc est, Deum gratis dilectum operaris, Deus ipse magis adhuc gratuito diligendus in æternitate, sit merces. Amor

enim amoris retributio erit. Quod non est imperfectò, sed perfectissimè seruire Deo, & omnibus Christianis omnibus viribus commendandum. Tota quippe vita Christiana perturbatur, dum iste amor concupiscentiæ, quo quis se ipsum non Deum amat, in charitatis locum quodammodo sublituitur. Nam totus Christiani hominis cursus à prima diuini amoris inspiratione usque ad extremum vite spiritum, non nisi amoris, hoc est, charitatis est cursus, ex qua & vivere & mori velle debet. Hoc enim velle debet Christianus, propter quod Christus in hunc mundum venit: quin propterea venit, ut Deum amore concupiscentiæ, hoc est, sub nomine Dei nos ipsos diligere, sed ut qui Deo mortui eramus, ex unica Dei charitate viveremus: *Iesus, inquit, non opus erat ut veniret, nisi propter charitatem. Fons est quem voluit Dominus hic ponere, ne desitimus in via: & abundantius eum bibemus cum ad patriam venerimus.* Quod si non opus erat ut veniret Iesus nisi propter charitatem, profectò non venit ut eum concupiscentiæ amore concupisceremus. Talis enim amor Dei ex amore fructuatis, qui omnibus naturaliter inlitus est, per se ipsum fluere potest. Quisquis enim se beatum esse cupiat (quod quilibet cupit) hoc ipso necesse est cupiat, quicquid id sit, quo se beatum futurum putet; sed non illo amore in picillimo, quo sui quodammodo oblitus extra se gratis seratur, in Deum, sed illi turbido qui in se ipso manens, Deum amando seratur in se. Ex quo amore nascitur ut etiam penas timeat, sed sicut ex illo timore nunquam aliquis iustitiam Dei operabitur, quæ fieri non potest timore pena, sed amore iustitiæ, ut sexcenties Augustinus docet; ita etiam ex illo concupiscentiæ amore, nunquam iustitia diligitur, sed homo manebit in se, quicquid tandem id fuerit quod propter se ipsum diligere videbitur.

Tract. 7 in
Epist. 100.

Quapropter ut tandem aliquando finiam, & ad susceptu de virtutibus moralibus ac Theologicis institutum redeam, quemadmodum Christianorum prudentia, temperantia, fortitudo, & iustitia, non ex alio amore prudenter eligunt bonum, & libidines temperant, & aduersa tolerant, & sua cuique distribuunt quam gratuito amore Dei, qui quo est vehementior & feruentior eo solertius prospicit, & integrius temperat, & robustius perfert, & æquius tribuit; ita quoque fides Theologica non alio amore revelanti Deo pium præbet affectum, nec spes alio Dei contemplationem expectat & sperat, nisi illo genuino charitatis, cuius quædam quali scintilla perfectum illum ignem qui super omnia Deum diligit, antecedit. Quam Augustini doctrinam Apostolus satis perspicue, vel potius Apostoli Augustinus expressit, quæ ad Corinthios continetur. *Charitas patientia est, benigna est, charitas non amulat, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum: non gaudet super iniquitate, non gaudet autem veritate, omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.*

23

Quibus

Quibus verbis Apostolus docet charitatem Dei & proximi, hoc ipso quo animum penetravit, statim per se immediatè in omnium illarum virtutum actus erumpere, sicut hoc ex Augustino superius declaravimus. Quod si quid adjuvatorij sive facilitatis adferat, passionum quarundam acquisita moderatio (quemadmodum hoc fieri experientia certa probat)

A nec ab Augustino unquam negatum fuit, nec ista virtus ullo pacto vocari potest. Unde multis in locis commendare solet, ut saltem ex timore bona faciamus, quatenus illo exteriorum operum rudimento male consuetudinis, bona succedat, atque ita ex timore ad charitatem atque opera verè bona transeamus.

C A P V T X I

Quid sit opus fieri SICVT OPORTET, juxta sancti Augustini, Concilij Arausici, ac Tridentini phrasin.

GRATIAM Christi medicinalem esse propriè inspirationem charitatis, cum reliquis videlicet affectibus ex ea naturaliter profluentibus, desiderio, gaudio, odio, fuga, tristitia, spe, audacia & ceteris; idque respectu quorumlibet actuum, ex quacumque virtute prodeant, & quo pacto istud verum sit, & intelligi debeat, multis demonstravimus. Dubitatio vero consequenter suboriri posset, quid sit opus aliquod bonum fieri SICVT OPORTET, prout Augustinus, & ex ipso Concilio Ecclesie quibusdam in locis locuta sunt: ut quando Tridentinum dicit: *Reminem credere sperare, diligere aut pervenire non posse SICVT OPORTET sine praveventu Spiritus sancti inspiratione atque eius adiutorio.* Et quando Arausicanum definit: *ut credamus, velimus, desideremus, petamus &c. vel hæc omnia SICVT OPORTET agere valeamus per infusionem & inspirationem Spiritus sancti fieri.* Itemque sic attenuatum esse liberum arbitrium per peccatum primi hominis, *ut nullus postea aut diligere Deum SICVT OPORTET, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, quod bonum est possit, nisi gratia enim & misericordia divina praveverit.* Dum igitur tam studiosè adijciunt istam limitationem, videtur certum quendam operandi modum designare velle ad quem opus gratia sit; & alium quo absque gratia per naturæ vires opus bonum exerceri possit.

Conc. Trid.
sess. 6. can. 3.

Conc. Araus.
caus. 6.

Conc. Araus.
caus. 6.

Ista itaque limitatio magnas lites apud Scholasticos & opinionum diversitatem peperit, quid per istum operandi modum etiam Augustinus intellexerit, qui sic subinde quoque locutus est. Hoc enim si constiterit, constabit etiam quid sibi Concilium Arausicanum ac Tridentinum velint. Expresserunt enim verbotenus doctrinam ejus. Nam Canones Arausici non aliud plerique sunt, quam sententia ex Augustini libris excerpta. Quidam igitur existimant verbis istis restringi bonos actus, ad eos qui participant aliquo modo bonitatem supernaturalem. Sed quid mirum, si ad actum supernaturalem seu supernaturaliter operandum sit opus gratia? Hoc enim neque Pelagius negaret, aut negavit unquam, aut negari potest. Nam hoc ipso quo super-

A naturale dicitur, vires naturæ superat, & à supernaturali principio effici debet. Quare hujusmodi interpretatio talibus verbis concepta ridicula videtur esse, nec idonea: ut aliquid certi de istis operibus & isto operandi modo hauriri possit. Itaque propius accedentes alij significari volunt, opus esse gratia ad opera bona quæ sunt *meritoria vitæ æternæ*, sive de condigno, ut quidam statuunt, sive generaliter etiam de congruo; quale est meritum impetratorium, dummodo verè sit meritum alicujus doni supernaturalis. Nam opera moraliter bona, quæ naturæ viribus absque gratia fieri possunt, nullius auxilij aut doni supernaturalis meritoria sunt, sed tantummodo quorundam donorum naturalium. Ita & isti videntur gratiam requirere, non tam ad operis naturam, ut bonum sit, sed ad modum quendam, ut supernaturale sit. Nam hoc ipso quo statuunt opera quædam naturaliter & moraliter bona, quæ nihil gratiæ promereri possunt, indicant hoc provenire ex eo quod non sit supernaturale; quasi supernaturalitas adduceret illam rationem meriti & non bonitatis operis. Alij dicunt, per istud SICVT OPORTET, significari opera pietatis atque religionis seu iustitiæ, ad quæ sapius se restringit Augustinus: ut significetur opus esse gratia ad illa opera quibus vera & religiosa pietate colitur Deus, & quibus homo sit justus coram Deo. Nam talia opera supponunt fidem atque dilectionem Dei. Omnes auctores isti aliquid veri dicunt, sed radicem veritatis non videntur assecuti. Verum est enim, gratiam Christi necessariam esse ad opera supernaturalia, & ad meritoria etiam de congruo, & ad opera pietatis & religionis & iustitiæ; sed per ista non explicatur, cur istiusmodi opera fiant, SICVT OPORTET, & non alia quæ fuerint omni ex parte bona. Itaque hoc solum videntur spectasse auctores isti, ut eo modo limitationem istam, SICVT OPORTET, exponerent, quatenus relinqueretur locus operibus naturaliter bonis, sive moralibus, sive etiam fidei, spei, ac dilectionis Dei; quæ prioribus istis supernaturalibus tam affinia & vicina sunt ipsorum iudicio, ut vix alio indicio quam